

Nr 601.

Av herr **Hagberg** i Luleå, i *anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 227, angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område.*

I vår motion 628 till 1934 års riksdag karakteriserade vi regeringens förslag i proposition nr 257 om »vissa åtgärder till jordbrukets stödjande m. m.» med påståendet, att de föreslagna åtgärderna i propositionen »i huvudsak gå ut på att skärpa utplundringen av de svenska småjordbrukarna och konsumenterna till förmån för storagrarnerna».

Det praktiska genomförandet av framför allt mjölk- och spannmålsregleringen har helt bekräftat denna karakteristik. Man kan också tillägga, att under år 1934 blev genomförandet mer skärpt än under de föregående åren. En värdering av de »resultat», som uppnåtts, visar en hel rad resultat, som ger en talande bild av den s. k. jordbrukshjälpens reaktionära innehåll.

Staten har med sina s. k. prisregleringsåtgärder fördyrat en rad viktiga behovsvaror för de arbetande massorna. En levnadskostnadsstegring har försiggått samtidigt med en hänsynslös kapitalistisk utplundringspolitik, där framförallt lönesänkningar varit centralpunkten, och som medfört en stark sänkning av de arbetande massornas levnadsstandard i såväl jordbruk som industri.

Spannmålsregleringen:

I maj månad 1934 beslöt regeringen att tillsätta en utredningskommitté med uppgift att »verkställa en utredning och ett förslag om prisreglerande åtgärder på brödsädesodlingens område», en utredning, som skulle föreligga till årets riksdag. Det i januari färdiga »betänkandet» innehåller dock uppgifter av sådant slag, att de utgöra en bankruttförklaring av senast vid 1934 års riksdag på nytt bekräftade prisregleringspolitik. Där får man veta, att spannmålsöverskottet efter 1934 års skörd var 740 000 ton uppdelat i 455 000 ton vete, 295 000 ton råg, ett överskott där vetet motsvarar 1 års och rågen 2 års förmalning på Sveriges alla handelskvarnar. Till 1 november hade dock överskottet minskats till 520 000 ton genom export och förvandling till kreatursfoder, ett spannmålsöverflöd, för vilket beräknades en lagerkostnad, som utgör 19 miljoner kronor för ett år.

Det visade sig, att utredningens beräkning av spannmålsföreningens förluster, d. v. s. statens förluster, var för knappt beräknad, varför dessa uppgifter kompletterades i propositionen. Utredningsmännen hade utgått ifrån, att den för 1934 uppgjorda planen om export av 150 000 ton spannmål från 1 november 1934 till 1 september 1935 skulle liksom tidigare export dumpas ut på världsmarknaden för 8 kronor för 100 kg vete och 6:50

kronor för råg. Erfarenheten sedan dess hade visat, att vetet inte längre kunde avsättas för mer än 7 kronor. Det hade även visat sig att den i planen beräknade avsättningen av 150 000 ton till kreatursfoder förvandlad spannmål säkerligen inte var möjlig till 1 september 1935. Den i utredningen beräknade förlusten på spannmålsregleringen, som skulle uppgå till 70 miljoner kronor har man i de nya beräkningarna ökat till 82 miljoner kronor. Då fonden för avgifter för täckande av spannmålsregleringens förluster har 8 miljoner till förfogande, blir därför förlusten 74 miljoner kronor. Enligt förslag till riksdagen skall denna skuld amorteras på 6 år.

Vad som dock icke berördes i statsrådet Skölds motivering men som han hade antytt i sina direktiv till utredningskommittén var frågan om spannmålshandlarnas och kvarnkapisternas utnyttjande av spannmålsregleringen i spekulationsssyfte.

Då spannmålsföreningen endast i juni och juli uppköper spannmål för inlösningspriser, som även 1934 voro 19 kronor för vete med 1 kronas avdrag för veteavgiften och 17 kronor för råg, innebär detta, att jordbrukarna för att få betalning enligt inlösningspriserna måste vänta till 1 juni för att sälja sin säd. Även statsrådet Sköld måste i sina direktiv erkänna, att detta förhållande är »en kännbar olägenhet för systemet». Detta innebär nämligen, »att de mindre och svagare jordbrukarna icke av inlösningsgarantien kunna draga samma nytta som de jordbrukare, vilka äro ekonomiskt bättre utrustade». Dessa fattiga och under krisen utarmade jordbrukare, som för de nödvändiga kontanta pengarna äro beroende av att sälja sin spannmål, måste i allmänhet sälja den till mycket lägre priser än inlösningspriserna. I allmänhet stå de noterade partipriserna på vete mellan inlösningsmånaderna i 14—15 kronor per 100 kg och även lägre. Säkert är detta inte något uttryck för vad de i verkligheten få för sin spannmålsförsäljning.

Det är detta förhållande, som spannmålshandlarna och kvarnarna utnyttjat i spekulationsssyfte. Då de förfoga över lagringsutrymme, så inköpa de för billiga priser under tiden mellan inlösningsperioderna mesta möjliga spannmål, som lagras tills den kan avsättas under inlösningsmånaderna. Under inlösningsperioden 1934 hembjödts till spannmålsföreningen 289 259 ton vete och 135 815 ton råg. Av detta kom från spannmålshandlare och kvarnar 177 462 ton eller 62 % vete och 66 % råg. Den mindre delen av spannmålen kom från jordbrukare. *Det måste innebära att den för staten beräknade förlusten av 82 miljoner kronor till stor del måste ha hamnat i spannmålshandlarnas och kvarnkapisternas fickor och också tillfallit de stora godsägarna med jordbruk, som äro verkliga vetefabriker.*

Inlösningspriset för juni—juli månader 1935 är redan bestämt, och är som 1934 19 kronor för vetet och 17 kronor för rågen. För vetet avdrages 1 krona i veteskatt. Rågen är skattefri. Vad inlösningspriserna beträffar för 1935 års skörd, som skall inlösas 1936, så utgår man i propositionen

från ett inlösningspris för vete 16:50 kronor och för råg 15:50 kronor. Det räknas med att överskottet av skördeåret 1935/36 blir högst 150 000 ton, som i inlösnings kommer att kosta 25 miljoner. Dessa skola lånas jämte ytterligare 5 miljoner för att placeras i aktier i Svenska Spannmålsbolaget, som 1 september skall avlösa Svenska Spannmålsföreningen u. p. a. Det beräknas, att i budgeten för 1935/36 förlusten på spannmålsregleringen blir 4 miljoner kronor.

Det framgår av den korrigerings, som också har gjorts av utredningens beräkningar, att spannmålsöverflödet efter 1935 års skörd kommer att uppgå till minst 270 000 ton, under förutsättning att den planerade exporten och foderavsättningen av 300 000 ton spannmål kan genomföras, vilket statsrådet Sköld själv tvivlar på.

Den »reform», som utredningsherrarna föreslog och som bl. a. innebar att Svenska Spannmålsföreningen u. p. a. skulle ersättas med ett nybildat organ med namnet Svenska Spannmålsaktiebolaget och att inlösningsprissystemet skulle avskaffas har legat till grund för regeringens proposition. I sin proposition går regeringen med på namnförändringen men vidhåller upprätthållandet av inlösningsystemet. I det förslag till avtal mellan staten och det nya bolaget, som föreslås, heter det nämligen i paragraf 1, första stycket:

»Bolaget förbinder sig att till minst de priser, som stadgas varje år under tiden från och med den 1 juni till och med den 31 juni inköpa all inom landet odlad, salubjuden spannmål av vete och råg, som är fullgod och kvarnduglig . . . och som hembjudes bolaget före 1 juni det år, inköpet skall äga rum.»

Regeringens beslut om fortsatt inlösningsförfarande står dock i strid med *flertalet* yttranden, när utredningens betänkande var ute på remiss.

Spannmålsnämnden själv avstyrkte det med bl. a. den motiveringen, att »man kan icke bortse ifrån att en fortsatt garanti för inlösnings, även om priserna något reducerades, lätt kunde stimulera brödsädesodling i allt för stor omfattning». Lantbruksstyrelsen anser det också nödvändigt att avskaffa inlösningskyldigheten från och med 1935 års skörd. Även kommerskollegium och de av kollegiet hörda näringsorganisationerna ha samma uppfattning. Kooperativa förbundet motiverar sitt avstyrkande med att framhålla att det är »uppenbart, att det nuvarande inlösningsystemet med den därtill knutna prisgarantin under rådande förhållanden måste bidra till en oavslutlig ökning av spannmålsöverskottet».

Ett annat reaktionärt beslut var höjningen av skatten å oljekakor och vissa slag av fodermjöl från 6 till 8 öre. 1933 års riksdag beslutade både skatt och införselbud på en rad fodermedel, bl. a. kli. För svensk havre infördes inmalningstvång, som sedan 1933 till 1 januari och 30 april 1935 stigit från 40 till 50 %. Vid 1934 års riksdag infördes också införselavgifter för utländsk havre och majs.

I vår motion 628 vid 1934 års riksdag ställdes dessa åtgärder i kritisk belysning. Det framhölls, att samtidigt som dessa åtgärder avse att säkra profiten så betyda de fördyrade levnadskostnader för konsumenterna och framför allt för de mindre jordbrukarna. Det framhölls också att havren numera spelar en mycket viktig roll vid utfodringen av hästar, speciellt för småbönder, som med sina hästar deltaga i skogsarbete. Det uppvisades, att vid daglig konsumtion av t. ex. 15 kilogram havre betyder för småbonden en extra skatt av 5 öre per kilogram 75 öre om dagen och räknat efter 300 arbetsdagar 225 kronor i merutgift per häst och år! Denna väldiga beskattning pålägges mest de norrländska småjordbrukarna och drabbar skogarnas folk i allmänhet samt de flesta jordbrukarna i Sverige. Genom att förvandla brödspannmålen till kreatursfoder med ett saluvärde på 13 kronor aktualiseras frågan att säkra dess konkurrens med havre och andra fodermedel. Detta betyder en ytterligare fördyring av dessa produkter. En urusel uppmjukning har skett i en kungörelse den 19 oktober 1934 i anslutning till bevillnings- och jordbruksutskottets av 1934 års godkända utlåtande, där det meddelas bestämmelser för att underlätta tillförseln av billig havre för utfodring av hästar, som användes för skogskörslor. Det föreskrives nämligen, att statsbidrag skall i viss utsträckning utgå till sändningar av för foderändamål avsedd inhemsk havre, som transporterats till vissa delar av Norrland samt Kopparbergs och Värmlands län. Statsbidraget är 50 öre per 100 kilogram. I intet fall får bidraget uppgå till mer än 2:50 kronor för 100 kilogram. Det förändrar naturligtvis icke den reaktionära karaktären av havreskyddet.

Beträffande frågan om begränsningen av foderimporten framhåller Sveriges spannmålsintressenter, att de inse att en viss begränsning tills vidare är ofrånkomlig men framhåller också »att olägenheten därav syntes i främsta rummet gå ut över småbrukarna, vilka ägde mindre möjligheter att utan personliga uppoffringar vidkännas minskning i animalieproduktionen».

Det betyder att även för år 1935 kommer riksdagen genom samförstånd med borgarna och den socialdemokratiska regeringen att fortsätta den spannmålspolitik, som av den socialdemokratiska gruppens förtroenderåd 1932 karakteriserades med följande:

»Det mest typiska exemplet på de borgerliga principerna för jordhjälp är spannmålshjälpen. Denna kommer i första hand och till största del de större jordägarna till godo. Ju mindre ett jordbruk är, desto mindre blir hjälpen.»

De avslutade t. o. m. karakteristiken med att uttala, att om det är ett verkligt småbruk, får det i stället för hjälp deltaga i betalandet av hjälpen till de stora jordbruken. Denna spannmålshjälp kommer säkert att av de nuvarande ledamöterna av förtroenderådet vid 1935 års riksdag slukas med hull och hår.

Mjölkregeringen:

Även för mjölkregeringen tillsattes i mars 1934 en smör- och margarin-kommitté med uppgift att utreda och göra förslag rörande frågan om av-sättningen av smör och andra fettämnen av inhemskt ursprung. De vikti-gaste förslagen från denna kommitté kan sammanfattas i följande:

I syfte att särskilt beträffande stekning och bakning m. fl. hushållsända-mål främja en konsumtionsövergång från margarin till smör skall ett sär-skilt smör (stek- och bagerismör) tillverkas och släppas ut i marknaden till billigt pris. Om förhållandena på exportmarknaden utgöra hinder eller avsevärda svårigheter för en årlig export på ungefär 13 000—14 000 ton eller en tydlig tendens till utveckling i sådan riktning böra åtgärder vidtagas för att minska spänningen på minuthandelspriserna mellan smör och mar-garin. För att få en effektfullare utjämning till stånd föreslår utredningen en förordning om margarinaccis från den 1 juli 1935, då den nuvarande förordningen utgår, som möjliggör, att accisen kan bestämmas till 60 öre, men från 1 juli och tills vidare höjes till 50 öre. Då de vanligaste margarin-sorterna vanligen kosta 1:50 kronor blir priset 2 kronor för margarinet och finessen i det hela ligger i kommitténs förslag att för ernåendet av den önskade ökade smöravsättningen skall ett pris av 2 kronor bestämmas för stek- och bagerismör, som skall framställas genom att blanda ihop smör och ister.

Skräcken för överproduktion av jordbruksprodukter närmast då mjölk- och smörproduktionen tar sig uttryck i kommitténs krav på »att ytter-ligare åtgärder vidtagas för begränsning om möjligt av förbrukningen av oljekakor och liknande kraftfoder». Därför begär kommittén, att bestämmel-serna för utländska fodermedel, som gälla för havre och majs m. m., även tillämpas för oljekakor och liknande kreatursfoder och att dessutom skat-ten för oljekakor och liknande kreatursfoder höjes från 6 till 8 öre. Alltså samma reaktionära krav på begränsning av importen av fodermedel, vars verkningar vi belyste i samband med behandlingen av spannmålsregleringen.

Kooperativa förbundet, lantbruksstyrelsen och även kommerskollegium har i sina yttranden vid remissen varit eniga om att mjölkskatten måste slopas. T. ex. styrelsen för Kooperativa förbundet säger sig vara »över-tygad om att mjölkavgiften på konsumtionsmjölken 2 öre per kg är till skada både för konsumenter och producenter». Därför föreslår styrelsen, att mjölkavgiften slopas, varigenom konsumtionspriset kunde minskas med 2 öre per kg utan att priset för producenten sänktes. Kooperativa förbun-dets styrelse tror, att detta har stor betydelse för ökad avsättning av smör.

En förintande dom över stek- och bagerismöret är kommerskollegiums uttalande i denna fråga. Det innebär ju tillverkning och försäljning av smör, sammanfällt med ister, vartill, vilket gjorda utredningar visar, huvudsak-

ligen importerat ister måste användas. I första hand kan »stek- och bagerismöret bli en allvarlig konkurrent till landssmöret, som alltjämt saluföres på den öppna marknaden. *De jordbrukare, som avyttra dylikt smör, äro emellertid i regel i hög grad beroende av att deras utkomstmöjligheter ej i detta hänseende försvårades. Att vidtaga en åtgärd, som i stället för att underlätta skulle försvåra avsättningsmöjligheterna för de svagast ställda yrkesutövarna, synes mindre lämpligt.*»

»De sakkunniga synas utgå från att det nya 'stek- och bagerismöret' i konkurrensavseende närmast har att räkna med de billigaste margarinmärkena, när de dyrare margarinsorterna torde bli praktiskt utträngda. Kollegiet tillåter sig starkt betvivla bärigheten i detta uttalande. De bästa margarinsorterna ha som bekant i stor utsträckning sin användning som ersättning för bordssmör under det att den nya smörblandningen avsiktligt på sätt och vis 'denaturerats' för förhindrande åtminstone i huvudsak av en sådan användning. Det är därför i hög grad tvivel underkastat, om införandet av en dylik smörblandning över huvud taget skulle kunna fylla det syfte, som de sakkunniga åsyfta.»

»I likhet med samtliga av kollegiet hörda näringskorporationer måste kollegiet bestämt avstyrka den lösning av frågan att komma åt ett eventuellt uppkommande — låt vara temporärt — smöröverskott, som skulle bestå i framställning på föreslaget sätt av ett s. k. stek- och bagerismör.»

Resultatet av mjölkregleringen har sammanfattats i propositionen på grundval av uppgifter från Svenska Mejeriernas Riksförening. De visa, att under 1934 har till mjölkregleringen avgifter influtit tillhopa 68 490 028 kronor, varav 4 864 583 kronor är kraftfoder- och kliskatt, 11 218 691 kronor margarinaccis, 5 396 096 kronor mjölkskatt samt 10 656 kronor importavgift för mjölk och mejeriprodukter. Av de inflytande medlen har 26 791 107 kronor använts för stödandet av exporten. I prisutjämningsbidrag har utbetalats 38 631 495 kronor. Av återstoden har 588 307 kronor använts för bestridande av kostnaderna för uppbörd av mjölkavgifter och avgiftsmedlens förvaltning och därmed förenad kontroll.

Det betyder enligt slutsatser, som kunna dragas ur propositionen, att smörexporten, som 1934 slog rekord med 23 000 ton, kostat 26,8 miljoner kronor i exportpremier. Det innebär i sin tur, att smöret dumpas bort på utlandet för kronor 1: 15 per kg, och då exportpremiens storlek är skillnaden mellan partipriset i Sverige, som hela 1934 var kronor 2: 30 per kg, så kostade även varje kg exporterat smör kronor 1: 15 i exportpremie. Det är verkligen en dyrbar smörexport för de arbetare och småbönder, som med margarinacciser, kraftfoder- och kliskatt och mjölkskatt måste betala nära 27 miljoner kronor för att möjliggöra att 23 miljoner kronor smör dumpas till priser, som voro 40 % av den genomsnittliga minuthandels priser, kronor 2: 70 per kg 1934. Utplundring av de mindre och fattiga jordbrukarna och arbetarkonsumenterna och miljonprofiter åt storagrarna, det är den

verkliga innebörden i de s. k. prisreglerande åtgärderna på jordbrukets område.

Regeringen godkände de skärpningar av mjölkregleringen, som smör- och margarinkommittén föreslog. Regeringens beslut att sänka kommitténs maxigräns, 60 öre per kg, för margarinnaccisen till 50 öre betyder ändock en höjning av 20 öre och en indirekt skärpt skatteutplundring av alla margarinkonsumenter, som till övervägande del äro de fattigaste arbetarelementen. I socialstyrelsens utlåtande till propositionen om smör- och margarinförbrukningen i familjehushållen kan man läsa bl. a. följande:

»De fattiga barnrika familjerna voro de största margarinkonsumenterna. Satte man de förbrukade mängderna av matfett i relation till konsumtionsbehovet i olika familjetyper, fann man, att smör per konsumtionsenhet minskade med stigande barnantal, medan förbrukningen av margarin ökade.»

Med denna motivering föreslår jag,

- att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om
- 1) mjölkregleringens slopande,
 - 2) slaktdjursavgifternas slopande,
 - 3) upphävande av förordningen den 14 juni 1933 (nr 329) om skatt å oljekakor och vissa slag av fodermjöl,
 - 4) spannmålsregleringens slopande,
 - 5) att för beredande av svenska jordbruksprodukters avsättning å den svenska marknaden 25 miljoner kronor anvisas att användas för utdelning av jordbruksprodukter till hjälpbehövande, samt
- att riksdagen avslår övriga Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 227.

Stockholm den 25 april 1935.

Hilding Hagberg.